

Нема для подорожування гіршого транспорту за літак. Він, щоправда, швидкий, комфортний і – якщо зважити на співвідношення відстані й часу в дорозі – навіть недорогий. Та йому бракує найголовнішої принади мандрів. Власне процесу подорожування.

Літак пролітає над усім, що ти можеш побачити і відчути, переносить тебе з однієї точки в іншу, позбавляючи нагоди насолодитися самою дорогою. А шлях, пригоди, пережиті під час подорожі, втома й химерні сни, що ми їх бачимо в дорозі, почуті мови й жарти, їжа, яку споживаємо, і вода, яка втамовує нашу спрагу, пейзаж навколо нас, поява й зникання видів рослин, густина повітря й прохолода ранків, – усе це важливіше за сам пункт призначення.

Коли у пізньому Середньовіччі мандрівник із Стамбула вирушав суходолом у Париж, то Франція для нього починалася вже за Босфором, серед болгарських гір і місцевих народів. Французька готика логічним чином виростала з мечетей Балканського півострова, а міста й мови, що їх мандрівникові в такій подорожі доводилося проминати, свідчили про ту справжню, реальну відстань, на якій розташована Франція.

У такій подорожі мандрівник встигав призабути свою країну та її краєвиди, його вражали нові місцини, він дивувався з краси й різноманіття природи, зауважував, як змінюється величина вікон у сільських хатах, як пістрявіють кольорами народні строї, куштував хліб із різного борошна

і ніколи не міг передбачити, наскільки соленим і твердим у цьому регіоні буде домашній сир. Невдовзі він байду-жів до змін, бо було стільки нового й незвіданого, що воно в своєму розмаїтті перетворювалося на суцільний калейдоскоп, від якого йшла обертом голова. Пізніше він втомлювався і дратувався, йому муляло взуття й несвіжий одяг, надокучали комарі й блощиці в темних кімнатах заїздів, він мріяв нарешті доїхати до Парижа.

Так і поставала Франція – зі втоми, мрії й суми всього побаченого. Мандрівець був нарешті готовий приїхати, прийняти цю країну такою, якою вона є: далекою й іншою. Він розумів, чому у французьких містах будинки мають інакшу форму дахів, він спостеріг цю зміну в дорозі. Він знав, чому тут їдять іншу їжу, бо бачив поля й те, що на них вирощують. Париж починався за його порогом у Стамбулі, і, пройшовши цей шлях самотужки, переживши цю дорогу, мандрівник здобував певний різновид знання і відчуття. Опинившись нарешті в Парижі, він уже знав це місто, розумів його.

Під час перельоту ми не відчуваємо, не переживаємо кордону, що розмежовує мови, культури, держави, кулінарні традиції й релігійні вірування. Бо проходимо кордон ще на летовищі, нічого не усвідомлюючи. Над кордоном ми пролітаємо, не вловлюючи зміни акцентів у діалектах і кількості часнику, яку місцеві господині додають у страви. Ми не бачимо найважливішого у мандрівці – міраду змін.

Літак є транспортним засобом, що руйнує нам магію подорожі. Раз – і ти вже на місці. Такий же, який і вилетів дві чи скільки там годин тому. Тоді як подорож змінює тебе,

вчить, випробовує, втомлює й надихає. Після справжньої подорожі ти прибуваєш у пункт призначення іншим, адже в справжній мандрівці відкриваєш щось нове. Не лише в природі чи культурі – в собі.

Першою ознакою того, що з перельотами щось не так, є джетлег, коли тіло й свідомість не можуть підлаштуватися під новий часовий пояс. Мандрівник, що подорожував кілька століть тому, не знав цієї муки, бо його подорож була довгою, як того вимагає дорога. Він лягав зі смерком і прокидався від п'яння когутів, природно звикаючи до поступової зміни часу. А також температури, бо зміна клімату залежала від ландшафту й проявлялася не одразу, вона вибруньковувалася.

Моряки, що вперше поплили до далекої Америки, не мали джетлега і встигали звикнути до нової температури, вітрів і вологості повітря. Вони справді мандрували, тож розуміли, що Америка починається за першим гребком весла, за першим повівом, який ловить у себе вітрило. Щоб відкрити Америку, треба дорости до неї, пройти певний шлях, проплисти не одне море, помучитися від спраги й встигнути зненавидіти хлюпання хвиль і безмір океану. Тоді й буде тобі – як нагорода – Америка.